

הספא

צאן ורנר

לפתיחה, האוניברסיטה בירושלים

צאן ורנר, קסן, רב,
פי קס, פי קס, הדביר!
אם גלה קבוד, — הנה שבו
לא אבד לנו ניר.

על הר-הצופים מגדל אור,
ונשקף הוא ברם.
אל נגהו נקסף דור ודור,
התפלל אקיו דם.

למול המדבר, מול הים,
לנכח הר נבו —
בית-מקדש הוד תנוסס שם,
המדע יגנה בו.

לזכרת תורה יצן קול —
קול מצד, פטיש, סדן.
ושמש תצחל על-פני כל:
כך עובד עם ורן.

"צאן ורנר"

אפריל, 1925

יעקב כהן

על הר הצופים

על הר הצופים נס ינשא לגוים,
נס לבן-תכלת, נס שלום וצדק.
וצפו מרחוק וראו את-בית ישראל
וכבוד אלהים חיים עליו חופף.
ונהרו אליו ובאו בשעריו הפתוחים
מכל-קצו ארץ ומאיים רחוקים.
דורות יצאו ודורות יבאו ברעדה
והבית יעמד על-תלו ולא ימוט,
מבצר-איתן לרוח ומקדש לאמת
ומחסה נאמן לעם-י.

(1925)

אהרן צייטלין

שיר לאוניברסיטה

אף אני הבו למדע ובניו לא אהבתי,
תרנגולי-ספר קורא-ידג, מנקרים באותיות-שוא,
ביום-מועד זה לך אקרא, דביר-מדעים בירושלים:
עלה!

ועוד לך אקרא ביום-ימים זה: חיה!
בית-חינו חיה!

מה-שמחה כי נשמחה כר, אם היכל-מות תוקם
היכל-מות נשקף למול ים-המות,
ים-המלח?

אכן, על-פני ים-חינו הנאלח
מי יתן והאירות

כמאור שמש חדשה משקה עמים מזהב-כוסה,
והקומות לנו גאונים, אשר פיי-שבע ברוחם
מנשרים טורפים בסלע-הר-עשו —
וחמונו, וקמנו, ונרחה!

והיה בשוב הדם לכסות עין-ארצות
(ולא ירחק יום-הדם, כלבי אשורנו)

וקרא גוי אל גוי מלחמת גוגי-ומגוג
ומלכו זועות ושלטו מפלצות —
אתה מתרח האירה לאיבה!

ברמים,

בראש הר-הצופים היה התבה!

תכנס-נא אל-בין-תליר, כתליר-מים,
נשמחנו המחכה לאחרי-הימים —

והיתה מגן לאלהים אדירים ביום-קרוב!

אף אני הבו למדע ובניו לא אהבתי,
תרנגולי-ספר קורא-ידג, מנקרים באותיות-שוא,
ביום-מועד זה לך אקרא, דביר-מדעים בירושלים:
עלה!

בתרילנו עב במרום, בתר עב!

(1925)

ירושלים, ירושלים

מלים: אביגדור המאירי
לחן: עממי

מעל פסגת הר הצופים
אשתחנה לך אפים;
מעל פסגת הר הצופים
שלוש לך ירושלים.
מאה דורות חלמתי עליך
לזכות לראות באור פניך.

ירושלים, ירושלים
האירי פניך לבגד.
ירושלים, ירושלים
מחברותיך אבגד.

בלב בוטח באתי הלום,
הקים את הריסותיך
אך איד אבנה את בית מקדשך
אם אין שלום בין בניך?
ספרדים, אשכנזים, תימנים, פלשים,
ארפלים וגורגים וחרדים וחפשים –

ירושלים, ירושלים
לא זאת חזיתי בחלום:
ירושלים, ירושלים
בין בניך השרי נא שלום!

עיר פראות היית עיר קדשי,
נשבר בד כל ברית;
אך עוד נשאר בד שער סגור,
זה שער המשיח.
רבבות בניך שלחוני אליך
למסר לידי את מפתחותיך.

ירושלים, ירושלים
נשבעתי בשם אדני:
ירושלים, ירושלים
האירי פניך אלי.

מעל פסגת הר הצופים
שלוש לך ירושלים.
אלפי גולים מקצות כל תבל
נושאים אליך עינים.
באלפי ברכות היי ברוכה,
מקדש מלך, עיר מלוכה –

ירושלים, ירושלים
אני לא אזור מפה;
ירושלים, ירושלים
יבוא המשיח, יבוא!

1967, "הקוים"

מערכה משתתף מדבר השממה,
והוא חדגוני וגם מתהפך בגוני,
והדממה, זאת הדממה
של עולם גלום עם אייו ואבניו.

ועל הגבעות והגממות
עוד לוחשות גחלים,
וכאלו המגמר מתגמר שם בין השממות
מהבהוב גחלי שמש על מחתות הצללים.
ותהי לי כל ירושלים
בגחלת אחת, הנשמרת
על המזבח, ובאו והיטיבוה במלקחים,
ולקחו ממנה רצפה כל לאם וכל משמרת.

2007, "הקוים"

יהודה קרני
מעל הר הצופים

ראיתי את ירושלים מעל הר הצופים
והיא שלמה ובלולה,
קטנה, אך אין לה סופים,
ומתפנסת ואינה מתפנסת בגבולה.

מזרח, עטופים כחול,
לבן ותכלת

מכהנים הרי יהודה, ודמומי קול
מהרהרים ברכה ומקטירים סממני השחלת.

גוהרים מבקר עד ערב,
בנפתולי מסלולים ומדרון.
וגושראים את חמרי הבניה
אל לע הפח היוצר.

עוד מזער ונלכד בסערה
גם עמק יהושפט הירק,

המבדיל בין חיים ומות;
ונרפאה צרעת הקברים
בכל הר הזיתים המשפע,
הגא על קדשתו המתה.

ראיתיך, ירושלים הישנה
וחדשה, מראש הר הצופים;
עומד במאסר החומה
מסגד עמר ומשתומם.
אמר: כבר השלמה ה"קדושה"
ביפיה הקודר עד עולם...

אך קפץ היהודי המסגר
מראש גג ה"חרבה" הסדוק;
קפץ, בזעקת חרות
ויצירה, לעמק השומם.
לכלך את ידיו, הקשורות
ברצועות תפלין, בחמר,
וזרעו הרפה כופפת,

בקשתות, את מוטות הפלדה
ובפיו שירת עד מתדשת:
"עתידה ירושלים הבנויה
להתפשט בכל ארץ ישראל".

זלמן שניאור

בהר הצופים

לזכר מ. מ. אוסישקין

מלאה בכוס ירושלים,
חומתה העתיקה מלאה: -

שפעת בנינים ודברים
מרבעים ונפותי כותרות.
וקצף האבן הצפוף
נדחק ונשפך מחוצה לה,
בדמות בתירגית ורחובות,
בנהרות שקרשו בשטפם.
נפח זה קצף האבן -

ורד ואפור עם לבן;
כסה את "מאה שערים",
עלה אל מרומי תלפיות;
גלש, התפצל ברחביה
ועד בית הכרם הגיע.
ומנוחה לא ידע עד עתה
זה מרץ הבניה הנסער;
שוקט וקופא באמצעו, -
בכל גבוליו ואגפיו ירתח;
ואתו מתאבד שמימה
סיד וטחן, אד זפת נתכת.
נשפך הזפוף כזהב,

ומטרטרים חלוקי אבנים -
מעויכים עם מלט במכונות.
ובקרקע הרחובות הישרות
רצות מכוניות אדמות
כדם - בתוף גידי האבן.
וגמלים וחמודי המשא

החורף עוד לפת את העולם בצכת צוננת ולחה. הרוחות היו מטלטלות את צמרות העצים ועושות בתבל כבתוך שלהן. חורשות הר הצופים נכפפו לרוח הסערה ולא אחת נמצא עם בוקר אורן מוטל עקור-שרשים, צמרתו ירוקה — ואין בו רוח חיים. מן הים באו דהופים עננים כבדים כפרשים שחורים וכיסו את עין השמיים.

ערפל כבד ירד על ההרים, רבץ על הגבעות ובעמקים וכבש את המדבר כולו. האופק סגר את צלעות הר הצופים.

לעלות להרצאות היה מעשה נועז ורק קבוצות קטנות הקשיבו לשעורים. לנוכח איתני הטבע המשתוללים הוּו משפחה אחת, על המורים ועל התלמידים. בבתיהם היו התלמידים מתכנסים לתוך המטות, מי שדואג לעצמו מכין לו מזונות ליום תמים ומי שאינו נותן דעתו על כך, עורך צומות תוך תנומה קלה — מושך השמיכה מעל ראשו ומצפה לשמיים בהירים.

שנית סר אל פאתי הר הצופים לחוות במדבר ובים. אחר היה המחזה. מדבר אפור ורציני; במרחק היה פלא חדש — סרט הירדן הכחול נצטייר כעל כף יד, התפתל ושפע אל כחול ים-המלח; מעבר לים שגבו הרי מואב וגבלו לעגול הקורן שלאגם. התכול המלסף מיוג זה בזה הרים ומים. בלב הומה עלה דניאל גפן במכונית, שצפתה כדרכה מול השער, לרדת בה העירה.

הר הצינור

שכור היה מן היום הגדול. הכל היה כאן חגיגי כל-כך, מלא הוד, עד שהוא גופו, דניאל גפן מכפר גרופינה, דמה פתאום לעצמו חשוב יותר וגבוה; מעט מברק התפארת של הסביבה וממראות ההוד נבזק אל תוך נשמתו. בן יום צמחו לו כנפים ונשאווהו למחוז החלומות; בן יום נתרחה הנשמה כפתחו של אולם ובא לקרבה מן הזוהר הקורן.

בעוד בוקר הגיע להר הצופים. שעוריו שבחר בהם, עדיין לא הגיעה שעתם. עם מחברת-הרשימות החדשה ביד התעה עצמו אל גני ההר וספג אל קרבו ריחן החריף של מחטי האורן. רוח צפירדים פוזה בשערותיו ועיניו גמעו בצמא את המראות הקדומים שסבבוהו.

מרבדי הירק על ההר בהירים היו ובניני המכללה נתמזגו בעצי האורן העבותים, מזיגת קסם. הנה הגיע למורד ההר ולרגליו השתרע מדבר יהודה. פעם ישקע המבט בעמקים ופעם יגביה לגבעות. כאן, על סף הישימון, עוד הכל ברור ומחורר. גבעה רפודה עוים; רועה עם חליץ בפיו. מרחוק — גמל משרך דרכו המתנודדת בציה; ואילו הרחק מזה — רק עיביים קלים וערפל של תכלת לוטף. עד שתופשת העין לבקעת הים האחרון. כבר היא שוקעת בנוף תכול, שאין חקר לו ואין שחר. משהו מאגדת הילדות פרוש על המרחק הרדום.

השעין מרפק על גזע-עץ מגודל, רחב-צמרת ועצם את עיניו. כמה טוב לחוש ברוח הנושבת עליו. תשוקה עזה עלתה בו להרקס בנוף החדש. כלום לא היה חלום זה — צפור חלומותיו? כלום לא יצאה נפשו מאז לירושלים קרית-גזית וכל תשוקתו — קנית דעת באכסניה זו של תורה? הנה בא היום. בנפש שוקקה ישתה מן המעין שנתגלה לפניו. גביעים עמדו לפניו בשורה, כולם שוקקים במשקה הפלאי, עליו אך להושיט ידו ולטול — לטול ולמצות עד רויה, לטול ולמצות עד בלי די — — —

לפתע ניתר מן המקום, כאילו נשכח ממנו דבר וחש אל אולם ההרצאות, אל ספסל התלמידים.

מתלמידים חדשים, בעינים פקוחות, פקוחות מאד, סקרניות ומלאות ענין ומתלמידים ותיקים, שחיוך קל, ספק אדיש וספק סלחני, לא סר מעל זויות פיהם. דניאל גפן לא שיתף עצמו במחיצתם. הוא שיקע עצמו בחללו של האולם במלואו ודעתו נשבתה להרהורים רחוקים. שוב ספסל לימודים וקתידרה — הכל כמעט כמלפנים, אלא שמופלא יותר, מוזר יותר — היה זה יום גדול!

לדברים הרבה האזין דניאל ביומו הראשון במכללה, דברים רחוקים זה מזה מאד ומופלאים, שאזנו לא שמעה אותם מעידה. הכל נשזר לתוך המראות שספג ונתעטף באויר שנשם מאז הבוקר; ובטרם נתן דעתו וכבר פנה רובו של יום ושעורו האחרון חלף.

נחום ואני יורדים מהר-הצופים ברגל העירה. הרקיע קערה שקופה
שהאוויר נשאב ממנה. משמאלנו תמונת ירושלים של גזית, גגות, גגות,
מגדלים וכיפות, כתחריט-נחושת שטוף בוורוד ואפרפר. מימיננו, בית-
העלמין הצבאי לחללי מלחמת-העולם הראשונה. תגיי-הגדודים, החקוקים
במצבות האבן הלבנה שורות שורות, נעים ברוח הקלה כנוצות-ייען או
זנבות-סוס של שרד מעל כל קובע. כל חייל מתפקד על-ידי הושן
'יקירי', 'להתראות' או 'בגנו הקטן מחמל נפשנו' שעל חזהו והופך לשעור-
שמש מרופד פרחים רעננים. אני מגלה באקראי אדמומית בפנימה של
ברך: הדבר. שיחת היום. היום קראנו בעתון על שני מקרים נוספים.
יש להודיע לרשות. נחום נבהל:

"אם-כן, עלינו להגשא תיכף ומיד."

נושא אהוב עליו. אולם אריג החצאית העשויה שמיכה צבאית הוא
הגורם.

חוטי-החשמל הסובבים את כל הארץ בחרו להסתיים דווקא כאן, בצד
הפצע הסידי בהר. אריחי החרסינה הכחולה מבהיקים כרציימים על בית
בשכונת נשאשיבי. ובני-אבן אחד עומד לא גמור בראש הגבעה. מצד זה
של הדרך גשר-עץ רבוע מעל לוואדי, כגשר-סכר הולנדי. הזקן הצנום
עטוף הסחבות על המחצלת במרפסת המסגד של שיד ג'ראח עדיין יושב.
כמו בעינים עצומות. בחצר בית מעבר לכביש חוטב אדם גזעים בגרון.
עובד קשת.

זכרונה לאל

חן ברטל

סטודנטים, בהם מי שאך תמול שלשום שוחררו
מהמחנות או הגיעו מן היערות, בהם בחורים ובחורות שלבושם, לשונם,
נימוסיהם, מדיפים ריחה של אמריקה. אפשר להתפעל ואף לתהות על
צעירים אלה, שאת הזכויות שהקנה להם חוק החיילים המשוחררים (GI
Bill), באו לממש בהר הצופים דווקא. ולעומתם — בני הארץ שלראשונה
נפתחו להם שעריה, ואם לכם ומוחם יוצאים אל הפתוח, אל הזר, אל כל
מה שעד עכשיו הכירו רק מספרים שבכתב ומסיפורים שבעל-פה, ובכיסם
כסף לכרטיס אונייה ואולי עוד כמה לירות, ניתן להם לקום פשוט ולנסוע.
ולא מעטים האומרים ועושים. פריז. לונדון. ניו יורק. הכול פתוח.

כל השנים יקיים זיכרוננו של אלישע תמונה מכמירת לב, סמל נוגה
למצב: בעלותו במדרגות הרחבות לבית הספרים הלאומי, ראה גבר גבה
קומה, במשקפיים שחורים וחליפה בוהקת בלובנה, כפוף מחמת זקנה
ועיוורון, מובל במעלה המדרגות, רגליו מחפשות משען. זהו ד"ר חיים
וייצמן, נשיא ההסתדרות הציונית העולמית, הבא להעיד לפני אחת
הוועדות, שאת ישיבתה זו קיימה בהר. בשם מה ידבר שם הזקן העיוור,
המנוחק מארץ ישראל שלנו, ובשם מי, בטח לא בשמנו! מה הוא יודע על
חיינו ועל רצונותינו! ובכל זאת, אנחנו נידרש לפרוע כל שטר שיחתמו
עליו הוא, בן-גוריון, אחרים. שאלות המוטחות מימין ומשמאל מהדהדות
גם בראשם של נוגה ואלישע: הביטו בו ותראו את עיוורון ההנהגה
ותשישותה. הבר לנו אנשים שענייהם פקוחות, ואחריהם נלך בעיניים
עצומות.

הר הכרמל / ע"ה

בתמשה עשר במרחשון עלה הרבסט להר הצופים לטכס פתיחת שנת הלימודים באוניברסיטה. כדרכו בכל הטכסים עלה בלא אשתו, שכבר הרגילתו הנריאטה לילך בלא עמה לכל מקום שאפשר לו להתקיים בלעדית.

האולם המרכזי של בנין רוזנבלום היה מלא. מלבד פרופיסורים ומרצים ומדריכים ותלמידים ותלמידות ומקצת מפקדי בית האוניברסיטה באו אורחים מירושלים ומתל אביב ומחיפה ומשאר ערי הארץ וממושבותיה. אורחים קרואים, שהובטח להם בכרטיס התזמנה לייחד להם מקום, ואורחים לא קרואים, שנדחקים ובאים לכל מקום פומבי ותופסים את מקומותיהם של המוזמנים.

כבר יצאו שלש שעות אחר הצהרים. רוח של תחילת סתיו היתה מרחפת באולם הגדול הגבוה והמרווח, רוח שכל הבגדים כשרים לה. אם של קיץ אין מרגישים בהם צנה ואם של חורף אינם מכבידים על לובשיהם. כיוצא בה דלתות האולם. אם נפתחו לא הכניסו צנה ואם נסגרו לא הרבו את החום. האורחים סיפרו זה עם זה על האוניברסיטה ובנייניה ועל המקצועות שעדיין לא מצאו להם מורים, על הר הצופים ועל סביבותיה. ולא הגביתו קולם בשעת שיחתם, ואפילו אותם שדרכם להשמיע קולם ברמים בכל מקום ובכל שעה נהגו בדרך ארץ. החלונות שאבו אור מן הרקיע ממש בלא שום חציצה. לא אחד בלבד חש באותה שעה שבית זה מיוחד בבתים הוא ומקום זה מיוחד במקומות. אנשים שאינם רגילים לתת דעתם על דברים שלא נבראו לתשמישו של אדם תמיהים היו על כל מה שראו על הר הצופים, את העיר ואת הר הבית, את השממה שמושבת מגוונים שאין להם שיעור, את ים המלח שתכלתו הדוממה צפה ועולה ממש מתוך תחתיות ארץ ומקובעת בגבעות וגיאיות שמתגבהים ומשתפלים ומתקמטים לכל רוח וחורצין צורות למעלה כמו למטה ורוח מסתלסלת מהן ומרחפת עליהן.

על הבימה וסמוך לבימה ישבו גדולי היישוב שנודמנו ובאו קודם לפתיחת הטכס, וויתרו על טכסים של טריבונום שנוהגים לאחר כדי שיוזנו עיניהם בעם שהכל קמים לכבודם. בפתאום פסקה כל שיחה ונשתתק האולם וכל האורחים נשאו עיניהם כלפי נגיד האוניברסיטה שפתח בנאום. נגיד האוניברסיטה שבבחרותו רב רפורמי היה ומחמת ציונותו הוצרך להסתלק מן הרבנות, עדיין נשתייר בו מן היוויה"ע של רבני הריפורמה, שבארץ ישראל היא מביאה לידי גיחוך, אבל קומתו והליכותיו ומדותיו הביאו אפילו את הציניקנים שבאולם לשמוע מה יאמר.

כדרכו כל השנים כך אותה שנה פתח ודרש בתפקידה של האוניברסיטה העברית, שהיא אוניברסיטה לא של ארץ ישראל בלבד אלא של כלל ישראל, של כל ישראל בכל מקום שהם, ועתידה היא לפרוץ גבולות שהציבו למדעי היהדות ועתידה היא ליצור מזיגה בין מדעי היהדות לשאר מדעי הרוח ומדעי הטבע, עד שכל המדעים כולם עתידים להיות מדע אחד, שכל שהוא אנושי יהודי הוא וכל שהוא יהודי אנושי הוא.

נצרי המכללת על הר הצופים

מדי יום יולידם רגליהם אל משכן לא להם, בית-גוים,
ומרומי ססל קר ונקרי נחלשו על באם וצאתם.
מדי יום יסתכלו בקרם, אלי כתר גירו הלכנה.
שם נפי שרשטי מכללתם הנשקפת אל עיר מליהם.
שם כפת-ספרות מקראם מסננת אור כך וצמום
אל טורי ספריהם הטובים ואל נצם שלסן דממתם...
יזכרו חרשתם אשר אין עוד כמות לגבה מראה
ולצל... אפסיים סגלי-אר יקיפום, כל גבעות הנשימות,
ואנשת מחטי ארנים הנפלות על ספרם הפתוח
(והם אז לרגל העצ) - מהלך מנוחות על אונם...

נצרי המכללת על הר-הצופים! הלא יש כי נפשמ
אל הדרך תכסף, אל הכביש העולה במעלות תיכלם
מאסר הגאות וחוותו: שבי, מתלבט במילו,
ואויב ברכבו ירמסנו, רצוא ורמס, אין מקלים...
ולווחו בצין אוקבים, לבדם בנתיבו יתלם
אל פני אשר בנחל אגוז הקוצף בוצירי מפלים
למראשות חרש-זית (שמעון הצדיק בו אמץ מערה)
ולנגלי לצי-שיד חלולים בצלעות הר שומם ונשפה...
יתנשאו במסלול-מעופו בין מדבר ובין עיר אלהים
והגיעו אל ראש הפסגה, אל סצרות הגזית הרחבות
ונוכרו: אוטובוסים דואים, צמוסי נעורים למקביר
- הנה, לגבה דואים ופורקים משאם קרונ:
חיל מחות ולקבות מסתער על נופי צמודים וקשותות
נושם קדש אויר ומראה ועובד לאלהיו על הקר...

נצרי המכללת בקר, אשר יש גם חוגרים חגורים הנשן,
טרם סר הסגין מכתפם חתומת רצועת הרובה
ומינוע הנצב מחום, אשר גם למורי מלחמה
ושרי עשרות עם שרי חמשים מתחלכים בתוכם -
לו פקד התפקוד לגדודי-סערם ופלגות מחצם
ועלו אל ביתם העזוב - רוצצים בשכונת הנבלים
משרפי מוריהם וצולי רציהם צד לאין הכירם
הלא הם, הלא הם לבדם, בלחם ובעצם נדם
בצלו את הדרך לקר וקניסה נחלתם לעולם!

איך נרדו אל העיר במורד עקרבנים ולבדם לא נשף?
איך יראו את מכללת זינם מרחוק וצינם לא ממק?

מחנה צה"ל
מחנה צה"ל

הקיפוני יפי ניד וניע,
פתרוני מראות הישימות,
רק עוד פצם אחת להרגיע
מול מואב הכחלה ועמון,
רק עוד פצם לשמע בערב
אצטרובל בנן-עדן נופל,
תן מיליל משנער אלי טרף,
ינשוף - מארמון אמרפל...

ברחוב מליסנדה ארדה לי,
ברחוב חומותים הצר
והנה גם הנה; קוראה לי
חרשה מראשו של החר,
מפרחק מרטיטה צעיפה לי
רוחנת ארני השבירה
נחומים משלחה היפה לי
רמות עפעפים סמויה...

הרוח עוברת, עוברת,
בקר הצופים, הצופים,
גנן לי עוגב בצמרת,
זמרו אבובי ענפים,
הדמעות בעיני כבר יושבות הן
זכות כבנות בעגול
וחולמות הנה, מתן אל מתן,
על עיר שמעבר לגבול -

על עיר שכלה שיג ושיח,
עצרת הארן הנח,
כל אילן ככנור שהפריח
ניעש פרי זמר מה רך,
הו חלום על העיר האחרת
ברחוב מליסנדה הצר,
על סביבי חומותים וגדרת
ומנגד - חרשה על הקר...

ראיתי שלשה בלבים מתחלכים מנפתות מצפתה
בשביל העפר.
הלכו לשפת נחל שורקי, מערבה פניהם,
לבית אימסה הכפר.
הגיעו לשלט הנבול והמשיכו ללכת כאלו
קרה לא דבר.
ואפירתי אני ללבי: ראה, חלק הנבל מחלק
הגבר שפר.
ותפצתי בבלב היות. לחלוד עמקם בשורה,
רביעי במספר...

כי אין בלב יודע לקרא ולא כן אם אנוש
ובר-דעת הנח.
השלט קורע עינים בעתב: עצר! הלא
גבול לפניך!
עיניך תוחות אל הארן חרם שגועו הוא לך
וצלו לאויבך.
אל מחצית הענו הממסרת שדותיה וחציה
הממסיר שדותיה.
אל גשן הנמשך מסיגריה וסיפי
ובא באפד.
אל גער יורט עפיון לרמי, הרחק מעליך.
רוץ אמר אל הנער הנל:
"עפיון שהפרק עבר את הגבול!"
משכחו נלכה.

לא נותרו לאדם כי אם שנים או שלשת גגות
שמנג הם גבוה.
קום ושל המשקפת וראה מה הדרך מהרים
שפכה

בעצב טבול.
הנה שנים רוכבים שועטים משלוח הכפר
למדרון ולנבול.
הנה המכללת על הר הצופים שמלאה נעורים
בנבול.
הנה לבקד בדרך הישימות מחפש ועשן
ותבול.
מי זה עולה מן המדבר?
רעד משקבר.
על אחת מגבעות השדים מתנהל לאטו,
נקוב ראש ושרול,
בביום תצותו אל הגבול...

"(צו עין רגל)"

מלכה שקד

תיעוד

בעת ששלפו מסמרים מראת
הילדה הקטנה, שהברכה
בגס מרחבת ההרגה,
נהר אל הקר הצופה
על ירושלים
ומביט בה מגבה, מבעד
לעמוד עץ מכה שרב,
מצעד עצום ורב
של חכמים.
חכמי ישראל החיים
התקבצו מכל הקצוות
לשלף חכמת חיים
מחכמי ישראל המתים
להחיות גוילים בלים.
חכמתם ההבילה מרב דעה
והכל פיהם הבהיל את דעתי,
האלים את לשוני עד
לא ידעתי לשאל.

רק בתוכי שאלתי
ברתחת רוחי:
מה העבודה הזאת לכם
וגם לי?

הן כאן השמש זורחת
החכמה פורחת
ומתחת
האש
העולה
והעיר הרוחת.
היש בנו חכם אחד
שיירד מן הקר
להורות לילדה תמה אחת
את חכמת המות?

ב-9 באוגוסט 2001 אירע פיגוע חבלני רב-נפגעים
ב"קפה סבארו" שבמרכז ירושלים. כעבור שלושה ימים,
בעוד הפצועים נאבקים על חייהם, נפתח הקונגרס הי"ג
למדעי היהדות באוניברסיטה העברית על הר הצופים.

"21 כ"ס אלול" 2001

מתוך: יומן ירושלמי

ביום ראשון שעבר מקדם בבקר בסעתי בקו תשע
לאוניברסיטה בחר הצופים כאשר
מפלס את דרכו במעבר הדחוס נשים צעירות עם עגלות-ילדים
נשים וקנות עם מצרכים של מכלת, גברים במדים

ישנים של יהודי - זקנים שופעים, פאות, כובעים, קפוטות שחורות -
סטודנטים בג'ינס, מהדקים אל גופם מחברות כשהאטובוס התעקל,
בא איש צעיר. משבצות אדמות-לבנות של כפיה סבבו את ראשו
כמו מעטפת של אש.

הוא שלם. בצפיפות, הוא נדחק לאחור, בין
האשה הזקנה עם המצרכים וילד קטן
לבוש במדים ישנים של יהודי. האיש הצעיר
הדק תיק פלסטיק בלוי אל תוהו.

שני מושבים מאחורי תינקת התחילה לבכות.
אמה דברה אליה רכות.
התינקת צרחתה. האיש הצעיר הביט על התינקת.
הוא הביט על הילד. הוא הפנה את ראשו והביט

על האשה הזקנה עם המצרכים. הוא הביט ישר
עלי, ואני התחלתי לפחד מעיניו, או הצצתי
אל תיק הפלסטיק שהוא הדק אל תוהו.
התחלתי לתהות איך אצא מהחלון.

הילד הקטן לא הביט על האיש הצעיר.
האשה הזקנה עם המצרכים הסתכלה על הרצפה.
הסטודנטים הציצו במחברות שלהם. האטובוס
המשיך בדרך, התעקל, עצר, התעקל.

דליה קוה

באחורים של הר הצופים

שמי קוצים
ורים תיון דביק
מרחיקים
מקרבים
את הכפר עיסויה
באחורים של הר הצופים
במקום שלא רואים
מגדלים
או כפות
של זהב ושל כסף
במקום שלא
חריה יפהפיה.

אריה סיון

על הר הצופים, המבט למדבר יהודה

לפעמים, כשהאוויר צלול מאד,
נדמה לי שאני קולט קולות:
אנשה כזאת, כלחש חול
בדרך עליו כף-רגל יחפה.
אבנים קטנות זעות. סירות-קוצים
יוצאות לאיזו דרך.
אך אין לראות דבר, והמדבר
בלהטיו, המשעולים
והשמים, האבק במקומותיו.
ובכל זאת, בארץ בנימין,
קורים דברים. צריך להאמין.

1/6/76 ב"י (1976)

אסתר אטינגר

*

האבנים תחתינו רכות כמוך
בשולי הר הצופים
ואנחנו בכף ידו הגדולה של אלהים
משחקים באצבעו.
אתה מצליח לראות את ים המלח
(קרום דק של חלב בספל אדירים)
אני רק את המדבר רואה
ואיש עולה לאט.

בתמי הצבע הזרקים בחמוק ההר
מעשה ידי אדם
יכולים להיות מחנה של נביא
אך הם בית קברות למכוניות ישנות.
אני רק את המדבר רואה
ואיש עולה לאט.
מי יתנני הולכת אחריך במדבר
איש עולה לאט וכמוהו
אתה הראשון ואתה האחד.

2/7/76 ב"י (1976)